

часто неслухно, бо передумовою лицемірства є самопізнане, яке можливе тільки при певній інтелігенції. Є се власне люди, що через непорозумінє прийняли світогляд, який до них не підходить.

Що політичні погляди стоять сьогодні на першій місці цілого індивідуального комплексу поглядів, се очевидний факт, який проявляєть ся вже в тім, що щоденні газети ділять ся відповідно до політичних поглядів. Але політичні погляди містять в собі окремі погляди про інші явища життя. Консервативний орган має інші думки про релігію, літературу й тому подібні неполітичні річі, як радикальна газета. Справа стоїть так, що політичні противенства не є ніщо інше, тільки виїшні викладники противенств світогляду. При демократичнім розвитку політика стала пануючим чинником, — як в середніх віках була ним релігія, — і політика красна виступає як рішача для становища одиниці, для становища, яке одначе містить в собі всі ті явища життя, що взагалі мають місце в сфері інтересів одиниць. Є се предвічна боротьба світоглядів, правда, в нових формах, але противенства ті самі, бо впливають вони з найглибшої глибини в людині, з темпераменту, себто з диспозицій, опертих на цілості фізичних і психічних властивості.

Виразних темпераментів взагалі мало; найбільша частина з них розпливчата і її важко означити. Такі особи з невиразними темпераментами підлягають в своїх поглядах більше зовнішнім впливам ніж внутрішній потребі, і то в тій більшій мірі, чим менший їх ступінь інтелігенції і просвіта. Найперше впливає тут матеріяльний інтерес. Думаєть ся, що ми потворили собі політичний погляд по зрілій розвазі, що є найліпше для краю й народу, але в дійсности увага на особистий матеріяльний інтерес дала напрям, в яким шукати політичного переконання. Соціялізм має за найблизшу ціль поліпшене положення робітників, отже робітники є соціялісти з «переконання». Роботодавець, що стає «консервативним», коли як робітник був соціальним демократом, є особливо навчаючим приміром. Далі є також люди, яких через те, що їх матеріяльні відношення не вказують їм безпосередно дороги до політичного переконання, урочає їх окружене. Окружене і всякі przypadкові обставини